

Anna Suutarinen

**”SE VOI OLLA NAINEN, MIES, VÄHÄN MOLEMPIA
TAI EI KUMPIKAAN”**

Sukupuolen moninaisuuteen liittyvät diskurssit
Helsingin Sanomien kommenttipalstalla

Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Joulukuu 2023

TIIVISTELMÄ

Anna Suutarinen: "Se voi olla nainen, mies, vähän molempia tai ei kumpikaan": Sukupuolen moninaisuuteen liittyvät diskurssit Helsingin Sanomien kommenttipalstalla

Kandidaatintutkielma

Tampereen yliopisto

Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma

Joulukuu 2023

Tässä tutkielmassa tarkastellaan puhetapoja sukupuolen moninaisuudesta. Tarkoituksena on analysoida aineistosta löytyvien diskurssien avulla sukupuolen moninaisuuteen liittyviä merkityksenantoja ja niiden mahdollisia yhteyksiä asenteisiin. Aihetta on tärkeää tutkia, sillä julkisessa keskustelussa on nähtävillä hämmennystä sukupuoleen liittyvien termien ympärillä. Tämän lisäksi yhteiskunnassamme esiintyy edelleen ennakkoluuloja ja jopa vihaa sukupuolivähemmistöjä kohtaan. On myös kiinnostavaa tarkastella sukupuolelle annettuja merkityksiä, sillä nämä käsitykset voivat vaikuttaa myös sukupuolen moninaisuuteen liittyviin asenteisiin. Tutkielman tutkimuskysymys on, minkälaisia sukupuolen moninaisuuteen liittyviä diskursseja esiintyy Helsingin Sanomien artikkelin kommenttipalstalla. Teoreettisena viitekehyksenä toimii sosiaalinen konstruktionismi, sillä tutkielman tavoitteena on tarkastella sitä, miten sukupuolen moninaisuudesta puhutaan ja minkälaisia merkityksenantoja sukupuolelle ja sukupuolen moninaisuudelle annetaan. Sosiaalisen konstruktionismin mukaan kieli ja merkityssysteemit rakentavat tietoa, kokemuksia ja sosiaalista todellisuutta.

Tutkielman aineisto koostuu Helsingin Sanomien transsukupuolisuuteen liittyvän artikkelin kommentteista. Aineiston 33 kommentissa käydään keskustelua pääasiassa sukupuolen määrittämisestä ja merkityksestä sekä sukupuolen moninaisuuteen liittyvistä asioista. Tutkimusaineistoa analysoidaan diskurssianalyysin avulla. Aineiston pohjalta on muodostettu kolme diskurssia: sukupuolen moninaisuutta vastustava diskurssi, sukupuolen moninaisuutta puolustava diskurssi ja sukupuolen moninaisuutta pohtiva diskurssi. Sukupuolen moninaisuutta vastustavassa diskurssissa korostuu biologisen sukupuolen korostaminen sukupuolen määrittämisessä. Tässä diskurssissa sukupuolen moninaisuutta vähätellään ja yhdistetään ajoittain jopa tiedevastaisuuteen. Sukupuolen moninaisuutta puolustavassa diskurssissa painotetaan sukupuolen moninaisuuteen liittyviä omia kokemuksia ja sukupuolen moninaisuuden tieteellistä pohjaa. Puolustavassa diskurssissa sukupuolen moninaisuutta perustellaan asiallisesti ja selkeästi. Sukupuolen moninaisuutta pohtivassa diskurssissa näkyy aiheeseen liittyvä tietämättömyys, hämmennys ja uteliaisuus. Tässä diskurssissa asenne sukupuolen moninaisuutta kohtaan on pääasiassa neutraali ja melko kunnioittava. Jokaisessa diskurssissa on nähtävillä asenteita sukupuolen moninaisuutta kohtaan. Asenteet tulevat näkyviin sanavalintojen ja merkitystenantojen kautta.

Kategorisointi ja merkitykset rakentavat sosiaalista todellisuutta ja sen myötä myös ihmisten elämää. Täten on tärkeää ymmärtää, miten sukupuoli ymmärretään ja miten siitä puhutaan. Jotta voidaan purkaa mahdollisia negatiivisia asenteita liittyen sukupuolen moninaisuuteen, on ymmärrettävä diskursseja sukupuolen ympärillä. Sukupuolen moninaisuuden puolustaminen voi parhaimmillaan vaikuttaa positiivisesti ihmisten hyvinvointiin ja elämäntilanteeseen.

Avainsanat: Sukupuoli, transsukupuolisuus, sukupuolen moninaisuus, sosiaalinen konstruktionismi, diskurssianalyysi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällysluettelo

1	<i>Johdanto</i>	2
2	<i>Teoriat ja käsitteet</i>	5
2.1	Sukupuolen monet merkitykset	5
2.2	Transsukupuolisuus ja translaki	6
2.3	Sukupuoli, arvot ja asenteet	8
2.3	Sukupuoli sosiaalisena konstruktiona	10
3	<i>Tutkimusasetelma</i>	12
3.1	Aineisto	12
3.2	Tutkimusetiikka	13
3.3	Diskurssianalyysistä tutkimusmenetelmänä.....	14
4	<i>Tulokset</i>	16
4.1	Sukupuolen moninaisuutta vastustava diskurssi.....	16
4.2	Sukupuolen moninaisuutta puolustava diskurssi	19
4.3	Sukupuolen moniaisuutta pohtiva diskurssi.....	21
5	<i>Johtopäätökset ja pohdinta</i>	23
	<i>Lähteet</i>	27

1 Johdanto

(--) se, millaisina käsitämme sukupuolet, vaikuttaa myös siihen, millaisena havainnoimme maailmaa. (*--*)

Juvonen, Rossi ja Saresma (2010, 13–14) kirjoittavat näin Käsikirja sukupuoleen -kirjassa. Lainauksessa kuvaillaan, kuinka se, miten määrittelemme ja käsitämme sukupuolet, vaikuttaa myös siihen, millaisena hahmotamme maailman. Sosiaalinen todellisuus, tieto, ajattelu ja valankäyttö rakentuvat kielen käytön varaan, jolloin myös sukupuolen merkityksellistämällä, kategorisoimisella ja käsitteellistämällä on merkitystä (Burr 2015, 71; Pitkänen 2020, 1.1). Tässä tutkielmassa tarkastelen sitä, millaisia sukupuolen moninaisuuteen liittyviä diskursseja esiintyy Helsingin Sanomien artikkelin kommentteissa. Diskursseja tarkastelemalla voimme ymmärtää erilaisia näkemyksiä maailmasta (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, Merkityssysteemien kirjo).

Diskurssit sukupuolen ja sukupuolen moninaisuuden ympärillä ovat ajankohtaisia ja tärkeitä yhteiskunnalle, sillä moni yhteiskuntaan ja yhteiskunnalliseen asemaan liittyvä seikka, kuten luokka, etnisyys, ikä ja työ ovat yhteydessä myös sukupuoleen. Tätä kuvaa intersektionaalisuuden käsite, jolla tarkoitetaan sitä, kuinka eri yhteiskunnalliseen asemaan liittyvät kategoriat, kuten rotu ja sukupuoli, ovat yhteen nivoutuneita ja vaikuttavat siten elämän eri osa-alueisiin, esimerkiksi tulotasoon tai työllistymiseen (Crenshaw 1991, 1242–1244). Jotta yhteiskunnan rakennetta tai yksilön yhteiskunnallista asemaa ymmärrettäisiin paremmin, tarkastelussa tulisi ottaa huomioon myös sukupuoli.

Myös sukupuoleen liittyvä lainsäädäntö on ollut murroksessa viime vuosien aikana. Vuoden 2023 alussa tuli voimaan uusi laki sukupuolen vahvistamisesta (2023/295). Aikaisempi sukupuolen vahvistamiseen liittyvä laki (Laki transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta 2002/563) oli vuodelta 2002, joten prosessi uuden, ihmisoikeuksia kunnioittavan lain kehittämiseen on ollut pitkä (Kansalisaloite.fi 2021). Suomi on saanut vuosien varrella myös huomautuksia YK:n ihmisoikeuskomitealta sukupuolen moninaisuuteen liittyvän lainsäädännön puutteista ja epäkohdista (Amnesty 2021). YK:n ihmisoikeuskomitea on esimerkiksi kritisoinut sterilisaatiovaatimusta ja transsukupuolisuuden luokittelua mielenterveyden häiriöksi (Ihmisoikeuskeskus 2022, 6).

Sukupuoli-termin ympärillä näyttää olevan paljon hämmennystä julkisessa keskustelussa, mikä voi jo itsessään vaikuttaa sukupuolen moninaisuuteen liittyviin asenteisiin. Sukupuolen moninaisuudesta uutisoidaan, ja artikkelit saavat usein aikaan paljon keskustelua kommenttipalstoilleen. Myös esimerkiksi Marja Sannikan Ylellä esitettävässä keskusteluohjelmassa on jakso nimeltä ”Emme osaa puhua sukupuolista” (4.11.2021), jossa ohjelman vieraat puhuvat sukupuolesta antaen sille keskenään ristiriitaisia ja hämmentäviäkin määritelmiä. Jakson nimi kiteyttää jakson sisällön kenties osuvasti. Julkinen keskustelu sukupuolen moninaisuuden ympärillä painottuu usein kuitenkin lääketieteellisten hoitojen järjestämiseen ja sukupuolivähemmistöjen asemaan yhteiskunnassa (Leino 2022, 232).

Sukupuoli on siis moniulotteinen ja käsitteenä kenties vaikea, sillä se saa kontekstista riippuen eri merkityksiä (Connell & Pearce 2014, 18–19). Sukupuoli saa erilaisia merkityksiä riippuen esimerkiksi siitä, puhutaanko kansalaisen lakisääteisistä velvoitteista, sosiaalisista koodeista vai lääketieteestä (Leino 2022, 240–241). Keskustelu sukupuolen ympärillä voi olla siis ajoittain hämmentävää, sillä keskustelun osapuolet saattavat määritellä sukupuolta eri tavoin. Usein keskustelu sukupuolesta keskittyy kuitenkin biologiseen kahtiajakoon, mieheen ja naiseen (Connell & Pearce 2014, 18). Tällöin sukupuolta nähdään määrittävän kromosomit sekä hormonaaliset ja anatomiset ominaisuudet (em. 38). Sukupuoli voidaan myös ymmärtää sukupuoli-identiteetin kautta, jolloin sukupuoli rakentuu subjektiivisen kokemuksen kautta (em. 15).

Sukupuoleen liittyvät käsitykset ja terminologia ovat myös nopeasti muuttuvia ja liikehtiviä (Halberstam 2018, 12). Yhteiskunta ei kuitenkaan näytä pysyvän muutoksessa mukana tarvittavalla nopeudella aiheuttaen kitkaa sukupuoli- ja seksuaalivähemmistön oikeuksien toteutumisessa. Käytetyt termit ja käsitykset liittyen sukupuoleen heijastelevat myös ihmisten arvoja ja asenteita (Leino 2022, 242). Kiinnostavaa onkin siis selvittää, miten sukupuolen moninaisuudesta keskustellaan, ja minkälaisin keinoin sukupuolen moninaisuutta ja siitä käytyä keskustelua esimerkiksi puolustetaan tai vastustetaan. Minkälaisia merkityksiä sukupuolelle annetaan ja miten nämä heijastuvat asenteisiin? Tulen tarkastelemaan edellä mainittuja asioita myöhemmin tässä tutkielmassa.

Tässä tutkielmassa tarkastelen Helsingin Sanomien transihmisyyttä käsittelevän artikkelin 33 kommenttia diskurssianalyysin avulla. Tarkastelun kohteena on se, miten sukupuolesta ja sukupuolen moninaisuudesta puhutaan ja mitä merkityksiä niille annetaan. Tässä tutkielmassa puhun sukupuolen moninaisuudesta, vaikka tutkimusaineistona olevat kommentit liittyvät

transsukupuolisuutta käsittelevään artikkeliin. Sukupuolen moninaisuuden voidaan ajatella olevan niin sanotusti sateenvarjotermi, joka sisällyttää alleen erilaisia sukupuolen toteuttamisen ja olemisen tapoja (Seta n.d.). Transsukupuolisuuden voidaan nähdä olevan osa sukupuolen moninaisuutta, jonka vuoksi käytän laajempaa, sukupuolen moninaisuus -termiä tarkasteltaessa kommentteissa esiintyviä diskursseja.

Seuraavaksi esittelen tutkielmalleni oleellisia käsitteitä ja teoreettista taustaa. Käyn läpi sukupuoleen ja transsukupuolisuuteen liittyviä käsityksiä, keskustelua ja tutkimuksia. Esittelen myös sosiaalisen konstruktionismin, joka toimii teoreettisena viitekehyksenä tutkielmalleni, jossa tarkastellaan kielellisiä merkityksiä ja diskursseja. Sen jälkeen siirryn esittelemään tutkimusasetelmaa, aineistoa ja diskurssianalyysia. Lopuksi kerron tuloksista ja analysoin niitä aikaisemman tutkimuksen valossa. Tämän jälkeen esittelen vielä johtopäätöksiä ja pohdintaa.

2 Teoriat ja käsitteet

2.1 Sukupuolen monet merkitykset

Sukupuolta voi mieltää määreinä, ominaisuuksina ja niiden kokonaisuutena, valtasuhteina, hierarkioina ja järjestelmänä (Juvonen, Rossi, Saresma 2010, 22). Usein sukupuolia ajatellaan vastakkainasettelun ja kahtiajaon kautta, ja sitä perustellaan esimerkiksi fyysisillä eroilla ja biologialla. Sukupuoli voidaan siis määrittellä biologisesta näkökulmasta, jolloin sukupuolta määrittää keholliset ja hormonaaliset ominaisuudet sekä kromosomit (Connell & Pearse 2015, 37–38). Tätä kahtiajakoa biologiseen mieheen ja naiseen on kuitenkin problematisoitu, sillä biologiakin voidaan nähdä käsitteellistyneenä diskurssina, eikä siinä viitata objektiiviseen luonnon tilaan. Kritiikki tätä näkökulmaa kohtaan ei kritisoi siis biologiaa itsessään, vaan sitä näkemystä, että ihmisen toimintaa voitaisiin selittää ainoastaan biologialla. (Juvonen, Rossi & Saresma 2010, 23–24.)

Seta (2023) määrittelee sukupuolen luokittelua helpottavaksi kategoriaksi ja juridiseksi luokittelun keinoksi. Sukupuoli koostuu esimerkiksi geneettisistä, kehityksellisistä, psykologisista, hormonaalisista ja sosiaalisista ominaisuuksista (em.). Sukupuolella voidaan viitata myös henkilön subjektiiviseen kokemukseen omasta sukupuolestaan, jolloin puhutaan sukupuoli-identiteetistä (Connell & Pearse 2015, 15). Sukupuoli-identiteettiä on vähitellen alettu ymmärtää osana minäkuvan kehitystä, ja sen nähdään olevan myös rinnasteinen muille identiteeteille. (Leino 2022, 243.) Sukupuoli-identiteetti -termistä on kuitenkin käyty keskustelua, sillä on todettu, että sukupuoli ei olisi pelkästään identiteettikysymys. Kokemus sukupuolesta pohjautuu nimittäin psykososiaalisten tekijöiden ohella myös hormonaalisiin ja neuroanatomisiin tekijöihin (Kärnä, Mäkeä & Mattila 2018, 2631). Tässä tutkielmassa käytän myös termiä sukupuolen moninaisuus, jolla viitataan siihen näkemykseen, että sukupuoli on moninainen ilmiö, jossa sukupuolta ei määritellä kahden vastakkaisen, toisistaan selkeästi erottuvan sukupuolen kautta (Seta 2023).

Suomen kielellä sukupuoleen liittyvä keskustelu on välillä hämmennystä aiheuttavaa, sillä suomen kielestä ei löydy selkeitä erillisiä termejä kuvaamaan sukupuolta, toisin kuin englannin

kielessä. Englannin kielessä biologisesta sukupuolesta käytetään termiä *sex*, ja sukupuolikokemuksesta ja sukupuoli-identiteetistä termiä *gender* (Juvonen, Rossi & Saresma 2010, 22). Sukupuoli sanana saa myös erilaisia merkityksiä riippuen esimerkiksi siitä, puhutaanko kansalaisen lakisääteisistä velvoitteista, sosiaalisista koodeista vai lääketieteestä. Keskustelu sukupuolen ympärillä on siis ajoittain hämmentävää, koska osapuolille voi olla epäselvää, puhutaanko esimerkiksi juridisesta sukupuolesta vai anatomiasta. (Leino 2022, 240–241.) Sukupuoleen liittyvät termit ja käsitteet muuttuvat nopeasti, joka voi myös vaikeuttaa sukupuolen ympärillä käytävää keskustelua (Halberstam 2018, 12).

2.2 Transsukupuolisuus ja translaki

Transsukupuolisuudella tarkoitetaan sitä, että henkilö ei identifioitu siihen sukupuoleen, mikä on hänelle syntymähetkellä määritelty. Henkilön voidaan ajatella olevan myös transsukupuolinen, mikäli hän toteuttaa sukupuoltaan tavalla, jota ei nähdä perinteisesti sukupuolelle tyypillisenä. (Institute of Medicine 2011, 12.) Setan (2023) mukaan transsukupuolisuudella tarkoitetaan sitä, että ihmisen sukupuoli-identiteetti ei vastaa syntymässä määriteltyä sukupuolta. Henkilö voi kokea tarvitsevansa lääketieteellistä korjaamista ja/tai koetun sukupuolen juridista vahvistamista sukupuoliristiriidan helpottamiseksi (em). Termejä transsukupuolinen tai trans käytetään myös sateenvarjoterminä kuvailemaan henkilöä, joka identifioituu joksikin muuksi kuin cissukupuoliseksi (Anderson 2022, 2). Cis-termillä tarkoitetaan sitä, että henkilön sukupuoli-identiteetti ja sukupuolen ilmaisu ovat hänen syntymässä määritellyn sukupuolen ja kulttuuristen odotusten mukaiset (Seta, 2023). Kuten on mainittu jo aikaisemmin, tässä tutkielmassa puhutaan sukupuolen moninaisuudesta, joka tässä kontekstissa toimii laajempänä kattoterminä sisällyttäen alleen esimerkiksi transsukupuolisuuden ja muunsukupuolisuuden.

Transsukupuolisuutta on tutkittu lääketieteen kentällä, joka on kenties vaikuttanut siihen, että transsukupuolisuudesta puhuttiin aikaisemmin englannin kielessä lääketieteellisellä termillä ”transsexual” (Halberstam 2018, 8). Tämä on vaikuttanut myös suomen kielessä käytettävään termiin ”transseksuaalisuus”, joka voidaan ajatella virheellisenä käännöksenä termistä ”transsexual” (Tasa-arvovaltuutettu 2012, 7). Osa transihmisistä määrittelee edelleen itsensä ”transseksuaaliksi”, mutta osa ihmisistä kokee termin kuitenkin loukkaavana ja vanhentuneena (Simmons & White 2014, 8). Tässä tutkielmassa puhun transsukupuolisuudesta (eng. transgender).

Transukupuolisuuteen liittyvät termit ovat muuttuneet sukupolvien myötä. Aikaisemmin hyväksi todettu termi ei esimerkiksi enää kuvaakaan uuden sukupolven kokemusta tai ole asiallinen muuttuneessa yhteiskunnassa. (Halberstam 2018, 8–12, 69.)

Yhteiskunnallista keskustelua on käyty paljon liittyen sukupuolivähemmistöihin ja heidän asemaansa yhteiskunnassa (Leino 2022, 232). Yhdysvalloissa homoseksuaalisuus poistettiin mielen terveydenhäiriöiden listalta (DSM – Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) 1970-luvulla, ja transsukupuolisuus vasta vuonna 2013 (Halberstam 2018, 47). Suomessa transsukupuolisuus on edelleen ICD-10-sairausluokituksessa, jossa transsukupuolisuus kuuluu mielen terveyden häiriöihin ja nähdään psykiatrisessa sairausluokituksessa sukupuoli-identiteetin häiriönä (Seta n.d.). Suomi on saanut huomautuksia YK:n ihmisoikeuskomitealta siitä, että transsukupuolisuus luokitellaan edelleen mielen terveyden häiriöksi. YK:n ihmisoikeuskomitea on myös kritisoinut sterilisaatiovaatimusta, joka oli osana sukupuolen vahvistamisprosessia ennen uuden translain (Laki sukupuolen vahvistamisesta 2023/295) voimaantuloa. (Ihmisoikeuskeskus 2022, 6.)

Suomessa lähdettiin tavoittelemaan muutoksia sukupuolivähemmistöjä koskevaan lainsäädäntöön esimerkiksi Oikeus olla -kansalaisaloitteen myötä. Oikeus olla -kansalaisaloite lähti liikkeelle 6.4.2021 oikeudenmukaisemman translain puolesta. Kansalaisaloitteen tavoitteena oli muuttaa sukupuolen korjaamiseen liittyviä menetelmiä ja transsukupuolisuuteen liittyvää lainsäädäntöä enemmän ihmisoikeuksia kunnioittavaksi. Aloitteessa vaadittiin esimerkiksi sitä, että juridisen sukupuolen vahvistaminen toimisi ilmoitusmenetelmällä ilman vaatimusta lääketieteelliseen diagnoosiin. Aloitteessa ehdotettiin myös luopumista vaatimuksesta lisääntymiskyvyttömyyteen ja täysi-ikäisyyteen juridisen sukupuolen vahvistamisessa. (Kansalaisaloite.fi 2021.) Kansalaisaloite luovutettiin eduskunnalle 24.9.2021, jonka jälkeen kansalaisaloite yhdistettiin hallituksen esitykseen 22.10.2021. Eduskunta kuitenkin hylkäsi kansalaisaloitteen lakiehdotukset. Hallituksen esityksessä 22.9.2022 ehdotettiin kuitenkin säädettäväksi lakia sukupuolen vahvistamisesta (2023/296), joka kumoaisi lain transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta (2002/563). Ehdotuksen tavoitteena oli vahvistaa henkilön itsemääräämisoikeutta niin, että hakemus juridisen sukupuolen vahvistamisesta perustuisi henkilön omaan ilmoitukseen omasta sukupuolikokemuksesta. Ehdotetussa uudistuksessa pyrittiin erottamaan lääketieteelliset hoidot juridisen sukupuolen vahvistamisesta. Hallituksen esityksessä ehdotettiin poistetta-

vaksi myös vaatimus lisääntymiskyvyttömyydestä sukupuolen oikeudellisessa vahvistamisessa. (HE 189/2022.) Uusi laki sukupuolen vahvistamisesta ehdotetuilla muutoksilla astui voimaan 3.4.2023 (Laki sukupuolen vahvistamisesta 2023/295).

Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin liittyvällä lainsäädännöllä ja politiikkatoimilla voi olla suuriakin vaikutuksia ihmisten elämään. Tutkimusten mukaan transsukupuoliset henkilöt kärsivät enemmän mielenterveysongelmista, syrjinnästä ja väkivallasta kuin ei-transsukupuoliset ihmiset. Transsukupuolisilla henkilöillä on myös suurempi todennäköisyys itsetuhoiseen käyttäytymiseen ja itsemurhaan. (Institute of Medicine 2011, 4–5.) Russellin, Pollittin, Liin ja Grossmanin (2018) Yhdysvalloissa tehdyn tutkimuksen mukaan vapaus määrittää itse oma nimi ja käyttää tätä valittua nimeä eri elämän osa-alueilla vähensi itsetuhoisuus- ja itsemurhariskiä sekä paransi mielenterveyttä transnuorien keskuudessa. Tutkimuksen mukaan laillisella nimenvaihdolla ja vastaavilla transihmisiin liittyvillä politiikkatoimilla voi olla suuriakin vaikutuksia sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen terveyteen ja hyvinvointiin (em. 505). Sukupuolen moninaisuuteen liittyvät seikat eivät ole siis samantekeviä, vaan pienilläkin asioilla on merkitystä esimerkiksi sukupuolivähemmistöön kuuluvan nuoren elämässä.

2.3 Sukupuoli, arvot ja asenteet

Se, miten sukupuolen määritelmää argumentoi, on kytköksissä puhujan arvoihin. Poliittisesti arvokonservatiiviset keskustelijat perustelevat näkemyksiään usein sillä, että anatomia on todellisempaa kuin yksilön oma kehonkuva ja käsitys itsestä. Tähän liittyy myös ajatus siitä, että sosiaalisten normien muuttaminen hajottaisi yhteiskunnan rakenteita. Arvoliberaalit toisaalta painottavat yksilön vapautta henkilökohtaisissa päätöksissä ja sukupuolikokemuksessa. (Leino 2022, 241–242.) Arvokonservatiivisessa retoriikassa, esimerkiksi Aito Avioliitto ry:n toiminnassa ja viestinnässä, sukupuoli-identiteetti termiä käytetään luomaan vaikutelmaa, että yksilön kokemus omasta sukupuolestaan ei ole yhtä todellinen tai perusteltu kuin se sukupuoli, johon ihminen syntyy (em. 243). Aito Avioliitto ry on järjestö, joka kuvailee sivuillaan toimintaa uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumattomaksi kansalaisjärjestötoiminnaksi, jonka tavoitteena on edistää naisen ja miehen avioliiton asemaa yhteiskunnassamme luonnollisena, aitona ja erityisenä instituutiona. Järjestö kertoo myös pyrkivänsä takaamaan lapsille terveen sukupuoli-

identiteetin kehittymisen. (Aito Avioliitto 2021.) Aito Avioliiton kaltainen järjestö antaa esimerkin siitä, kuinka arvot voivat olla kytköksissä käsityksiin sukupuolesta. Kyseinen järjestö tarjoaa ”faktoja” sukupuolen moninaisuudesta ja seksuaali-identiteetistä, ja saattaa siten vahvistaa joidenkin yksilöiden negatiivisia asenteita sukupuolen moninaisuutta kohtaan tai vaikuttaa ajatusmaailmaan. Tämän kaltainen järjestö on myös siis huomion arvoinen tutkielmassa, jossa tarkastellaan sukupuolen moninaisuuteen liittyviä puhetapoja.

Arvot ja käsitykset sukupuolesta voivat olla siis linkittyneitä toisiinsa. Andersonin (2022) tutkimuksessa tarkasteltiin sitä, miten ihmiset määrittelevät transsukupuolisuutta ja miten nämä määritelmät ovat yhteydessä transsukupuolisuuteen liittyviin asenteisiin. Nostan tämän tutkimuksen esimerkiksi tutkielmaani, sillä transsukupuolisuuden voidaan ajatella olevan yksi sukupuolen ilmenemismuoto, joka liittyy oleellisesti sukupuolen moninaisuuteen. Verkkovälitteisellä kyselyllä toteutettuun tutkimukseen osallistui 479 cissukupuolista henkilöä, joista osa kuului seksuaalivähemmistöön. Tutkimukseen osallistuneista suurin osa oli Yhdysvaltalaisia, mutta kyselyyn vastasi ihmisiä myös esimerkiksi Hollannista, Filippiineiltä, Australiasta ja Uudesta Seelannista. Tutkielmassani voidaan hyödyntää kyseistä tutkimusta, sillä tutkimuksen otos on koostunut ihmisistä useasta eri maasta. Näissä maissa käsitykset sukupuolesta voivat vaihdella suurestikin, ja asenteet sukupuolivähemmistöjä kohtaan voivat olla hyvinkin erilaisia. Tutkimustuloksia analysointiin kuitenkin määrällisiä tutkimusmenetelmiä hyödyntäen, jonka avulla saatiin selville transsukupuolisuuden määrittelemisen ja asenteiden yhteyksiä. (Anderson 2022, 4–5.)

Tutkimuksessa ilmeni, että naisilla on vähemmän ennakkoluuloja transihmisiä kohtaan kuin miehillä. Transsukupuolisuuden määrittelemisellä mielenterveydelliseksi häiriöksi nähtiin olevan yhteys myös transsukupuolisuuteen liittyvään ennakkoluuloon. Tutkimuksessa todettiin myös, että ne, jotka määrittivät sukupuolen psyykkisen kokemuksen ja tunteiden kautta, olivat vähemmän ennakkoluuloisia transsukupuolisia ihmisiä kohtaan. Ne tutkimukseen osallistuneet, jotka määrittivät itsenä ei-heteroiksi, ajattelivat eri sukupuoli-identiteettien olevan legitiimejä ja ettei sukupuoli-identiteettiä määritä syntymähetkellä määritelty sukupuoli. (Em. 8–9.) Tutkimuksessa todettiin, että käsitykset transsukupuolisuudesta heijastelevat asenteita aiheeseen liittyen.

Usein transsukupuolisiin liittyvistä negatiivisista asenteista puhutaan termillä transfobia. Transfobialla voidaan viitata sukupuolivähemmistöihin liittyviin negatiivisiin asenteisiin. Transfobialla voidaan tarkoittaa myös vihamielistä ja syrjivää suhtautumista niitä kohtaan, jotka jollain tavalla rikkovat sukupuolinormeja tai haastavat ajatusta binäärisestä sukupuolesta. (Bettcher 2014, 249.) Sukupuolivähemmistöön kuuluvan henkilön kiusaamisen, häirinnän tai syrjimisen taustalla voi olla siis transfobiaa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tekemän kouluterveyskyselyn (2021) mukaan sukupuolivähemmistöihin kuuluneet nuoret kokivat enemmän syrjintää, ahdistelua ja fyysisistä uhkaa kuin cissukupuoliset vertaiset. Esimerkiksi 41,4 % sukupuolivähemmistöön kuuluneista oli viimeisen vuoden aikana kokenut syrjintää koulussa tai vapaaajalla, kun taas vastaava luku cissukupuolisten keskuudessa oli 18,6 %. Sukupuolivähemmistöihin kuuluvat nuoret kokivat myös lähes kolme kertaa enemmän kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta ja masennusoireilua kuin cissukupuoliset nuoret. (THL 2021.) Luvut kertovat transfobian olemassaolosta yhteiskunnassa ja sen negatiivisesta vaikutuksesta esimerkiksi nuorten elämään.

2.3 Sukupuoli sosiaalisena konstruktiona

Tässä tutkielmassa tarkastelun keskiössä on sukupuolen moninaisuuteen liittyvät merkitykset ja käsitteet sekä niihin liittyvät asenteet. Tämän vuoksi tutkielman teoreettiseen viitekehykseen on nostettu sosiaalinen konstruktionismi. Sosiaalinen konstruktionismi on tieteenfilosofinen suuntaus, jossa suhtaudutaan kriittisesti itsestään selvänä pidettyyn maailmaan ja sen käsittämiseen. Sosiaalisen konstruktionismin perusajatuksena on se, että sosiaalinen todellisuus rakentuu ihmisten luomien historiallisesti ja kulttuurisesti sidonnaisten kategorioiden ja merkitysten kautta. Nämä merkitykset ja kategoriat eivät kuitenkaan välttämättä vastaa todellista maailmaa. Esimerkkinä tällaisesta käsitteellistämisestä, kategorisoimisesta ja merkityksien antamisesta on sukupuoli. Luonnollisena pidetyt kategoriat naisista ja miehistä ovat ihmisten luomia käsityksiä sukupuolesta, jotka pohjaavat biologiselle näkökulmalle. Jako ja kategorisointi miehiin ja naisiin astuu kuitenkin harmaalle alueelle, kun tarkastellaan toimintaa ja käyttäytymistä. Tällöin ymmärrys sukupuolesta ei enää vastakaan ikään kuin sitä todellisuutta, jonka kategoriat ovat luoneet. (Burr 2015, 2–4.) Sukupuolta voidaan täten ajatella sosiaalisena konstruktiona. Käsitys ja ymmärrys jostain asiasta rakentuu siis kielellisten merkitysten päälle. Sosiaalisen konstruktionismin mukaan sosiaalisesti muovautuneen asian X ei tarvitsisi olla siis olemassa, eikä sen tarvitsisi olla sellainen kuin on. Sosiaalisesti rakentunutta asiaa X (tässä

tapauksessa esimerkiksi sukupuolta) ovat muovanneet sosiaaliset tapahtumat, voimat ja historia, ja nämä kaikki olisivat voineet muotoutua myös erilaisiksi. (Hacking & Koskinen 2009, 20–21.)

Kielenkäyttö mahdollistaa sosiaalisen vuorovaikutuksen ja ajattelun ja sitä myöten myös sosiaalisen todellisuuden rakentumisen (Burr 2015, 71). Kielenkäyttö rakentaa tietoa, muuttaa käytänteitä ja mahdollistaa vallankäytön. Kielenkäyttöön ja kielellisiin valintoihin liittyvät myös tilanne, paikka, tavoitteet ja aika. (Pitkänen 2020, 1.1.) Kokemukset maailmasta jäsenyvät ja muotoutuvat kielen kautta, sillä kieli antaa näille kokemuksille rakenteen ja merkityksen. (Burr 2015, 54) Täten voidaan siis sanoa, että sosiaalinen todellisuus itsessäänkin rakentuu kielen kautta. Sosiaalinen konstruktionismi viitekehyksenä sopii tähän tutkielmaan, sillä tulen tarkastelemaan diskursseja, jotka liittyvät sukupuolen moninaisuuteen. Voidaan ajatella, että sosiaalinen todellisuus rakentuu siis kommentoijien kommenteissa, ja nähtävillä on kenties useita toistensa kanssa ristiriidassa olevia sosiaalisia todellisuuksia diskurssista riippuen. Tulokset näyttävät esimerkkejä niistä sosiaalisista todellisuuksista, joita tietyt merkityssysteemit ja kategoriat ovat luoneet. Diskurssit eivät näytä meille kuitenkaan sosiaalisen todellisuuden todellista luonnetta, vaan tuovat näkyviin ennemminkin sellaisia sosiaalisia todellisuuksia, jotka ovat kyöksissä aikaan ja kulttuuriin (Burr 2004, 134–135).

Kielenkäyttöä ja sosiaalista todellisuutta tutkittaessa on tärkeää myös muistaa tutkijan ja tutkimuskohteen välinen suhde. Tutkimustuloksia kuvaillessani tulen samalla myös luomaan sosiaalista todellisuutta sanavalintojeni kautta. (Jokinen 2016, Suhde sosiaaliseen konstruktionismiin.) Tulen käsittelemään lisää diskurssianalyysia tutkimusmenetelmänä ja sen suhdetta sosiaaliseen konstruktionismiin tutkimusasetelma -osiossa.

3 Tutkimusasetelma

Tutkielman tutkimuskysymyksenä on, minkälaisia sukupuolen moninaisuuteen liittyviä diskursseja esiintyy Helsingin Sanomien artikkelin kommenttipalstalla. Tarkastelen valitsemani artikkelin kommenttipalstalla esiintyviä diskursseja sukupuolesta ja sukupuolen moninaisuudesta. Pohdin myös, miten sukupuolta määritellään ja käytetäänkö määritelmiä keinona vastustaa tai puolustaa sukupuolen moninaisuutta. Sukupuolen moninaisuuteen liittyvät diskurssit ja niiden havainnointi voivat auttaa ymmärtämään yhteiskunnassa vallitsevia keskusteluja, mielipiteitä ja ajatusmalleja paremmin.

3.1 Aineisto

Aineistona on Helsingin Sanomien artikkelin 33 kommenttia. Jaakko Muilun toimittama artikkeli ”Jamie Vesterinen määriteltiin syntyessään tytöksi, mutta koki pian olevansa poika ja masentui – Lääkärissä tivattiin, miksi olisi parempi olla mies” (21.7.2022) käsittelee sukupuolen moninaisuutta ja transihmisen kokemuksia transitiosta.

Valitsin Helsingin Sanomien artikkelin kommenttikentän aineistokseni lehden suuren lukijakunnan vuoksi. Kansallisen mediatutkimuksesta (2022) selviää, että Helsingin Sanomien konnaistavoittavuus on viikossa noin 1,7 miljoonaa ihmistä. Aineiston valintaan vaikutti myös se, että artikkeli, jota kommentoidaan, liittyy ajankohtaisesti transihmisyyteen ja sukupuolen moninaisuuteen. Artikkelin julkaisupäivä sijoittuu suunnilleen siihen aikaan, jolloin hallitus teki esityksen (HE 189/2022) eduskunnalle uudesta säädettävästä laista liittyen sukupuolen vahvistamiseen. Noin vuosi ennen artikkelin julkaisua, myös Oikeus Olla -kansalaisaloite lähetettiin eduskuntaan (Kansalaisaloite.fi 2021). Aineisto koostuu 33 kommentista, joka myös määrällisesti ja sisällöllisesti sopii aineistoksi.

Verkkokeskusteluiden analysoinnissa on tärkeää ottaa huomioon, että verkkokeskusteluiden kommentit eivät usein kuitenkaan edusta harkitsevaa julkista keskustelua, jonka tavoitteena olisi harkittu yhtenäinen julkinen mielipide (Springer, Engelmann & Pfaffinger 2015, 810). Kangaspunnan (2022) tutkimuksen mukaan osa tutkimukseen vastanneista koki kuitenkin verkkouutisten kommentoinnilla olevan vaikutusta mielipiteisiin ja tietoon ja koki kommentoinnin olevan jokseenkin tärkeää ja arvostettavaa. Vastajien mukaan kommentoinnilla ei kuitenkaan

nähty olevan vaikutusta poliittiseen päätöksentekoon. Osa vastaajista ei myöskään nähnyt kommentoinnin olevan merkityksellistä tai vaikuttavaa ja suhtautui siihen kriittisesti. (Kangaspunta 2022, 42–45.) Verkkokeskustelun voidaan kenties ajatella olevan ennemminkin peili, joka heijastelee yhteiskunnassa vallitsevia asenteita, mielipiteitä, käsityksiä ja tiedontarpeita. Verkkokeskustelut ovat myös tutkijasta riippumatonta aineistoa, jolloin kommentoijat ovat voineet nostaa esille itselle tärkeitä asioita. (Hakala & Vesa 2013, Verkkokeskustelut tutkimusaineistona.)

3.2 Tutkimusetiikka

Hyvällä tieteellisellä käyttäytymisellä tarkoitetaan rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimusta suorittaessa. Suomalainen tiedeyhteisö on sitoutunut noudattamaan eettisiä periaatteita tutkimuksen tekemisessä. (TENK 2019, 5–6.) Tutkimuksen eettisyyteen kuuluu myös tavoite tuottaa uutta, rehellistä ja merkityksellistä tietoa. Hyvä tieteellinen käytäntö takaa kestävän tiedon tuottamisen ja tutkimukseen osallistuneiden ihmisten hyvän kohtelun. (Kallinen & Kinnunen n.d.) Tässä tutkielmassa noudatetaan ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisiä periaatteita kunnioittamalla esimerkiksi tutkittavien ihmisarvoa, oikeuksia ja yksityisyyttä (TENK 2019, 7–13).

Aineistossani kommentoijat toimivat omilla nimillään, joten koodasin jokaisen nimen vastamaan numeroa välttääkseni henkilöiden tunnistettavuuden. Jokainen kommentoija on myös tehnyt oman valinnan osallistuessaan keskusteluun. En ole tutkijana myöskään vaikuttanut aineiston sisältöön millään tavalla, sillä en ole osallistunut keskusteluun. Kommentoijat ovat omaehtoisesti tuoneet kommenteissaan esille itselleen tärkeitä tai huomionarvoisia ajatuksia ja asioita.

Helsingin Sanomat kertoo lukevansa kommentteja läpi ja valitsevansa julkaistavaksi kommentteja, jotka vievät keskustelua asiallisesti eteenpäin (Helsingin Sanomat 2020). Epäselväksi Helsingin Sanomien kommentointiohjeista jää kuitenkin se, mikä on tulkittavissa asialliseksi ja mikä asiattomaksi kommentoinniksi. Tavoitteena kommenttien moderoinnissa kuitenkin mainitaan olevan hyvätapaisten ja ajatuksia herättävän keskustelupalstan luominen (em.). Kiinnostavaa olisi siis tietää, millaista tarkastelemani artikkelin kommentointi olisi ilman moderointia. Mitä ovat ne kommentit, joita Helsingin Sanomat ovat päättäneet rajata ulos? Tämä kommenttien valikoiminen voi vaikuttaa aineistooni suurestikin, koska osa kommenteista on saattanut

karsiutua ulos ennen niiden julkaisua. Aineiston analysoinnissa on myös huomioitava se, että artikkeli on suunnattu ainoastaan tilaajille. Vain tilaajille saatavilla oleva artikkeli on siis voinut rajata keskustelun ulkopuolelle ihmisiä, jotka muuten olisivat saattaneet osallistua kommentointiin.

3.3 Diskurssianalyysistä tutkimusmenetelmänä

Analysoin aineistoani diskurssianalyysin avulla. Jokinen, Juhila ja Suoninen (2016) määrittelevät diskurssianalyysin menetelmäksi, jolla tutkitaan sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan kielenkäytöllä ja muulla merkitysvälitteisellä toiminnalla. Diskurssianalyysi sopii usein tutkimuksiin, joissa pyritään tarkentamaan ja selvittämään yksityiskohtaisesti arkisen kielenkäytön vaihtelevuutta. Diskurssianalyysissa analysoidaan aineistossa esiintyviä diskursseja, jotka voivat olla rinnakkaisuuden ohella myös keskenään kilpailevia merkityssysteemejä. Jotkin diskurssit voivat siis saada tukevamman aseman sosiaalisessa todellisuudessa, luoden itsestään selvänä pidettyä ”totuutta”. (Jokinen, Juhila ja Suoninen 2016, Merkityssysteemien kirjo.) Diskurssilla tarkoitetaan niitä merkityksiä, kuvia, tarinoita, metaforia ja väitteitä, joita esitetään jostakin tietyistä aiheista. Jokainen diskurssi nostaa esille tietyt puolet, ongelmat ja ehdotukset kyseisestä aiheesta, johon diskurssit liittyvät (Burr 2015, 74–76). Esimerkkinä toimii varsin hyvin diskurssit sukupuolen ympärillä. Kuten aikaisemmin olen jo maininnut, sukupuolesta on eriäviä, jopa keskenään riiteleviä käsityksiä. Biologiseen sukupuoleen keskittyvä diskurssi luo tietynlaista todellisuutta, ja sukupuoli-identiteettiin keskittyvä sukupuolidiskurssi taas toisenlaista. Diskurssit eivät myöskään ainoastaan näytä sitä, miten asioista ajatellaan tai puhutaan. Diskurssit ovat tiukasti kytköksissä institutionaaliin ja sosiaalisiin käytäntöihin, jotka vaikuttavat siihen, miten ihmiset elävät ja toimivat. (Burr 2015, 88.) Diskurssianalyysi sopii tähän tutkielmaan tutkimusmenetelmäksi, sillä tavoitteena on tutkia sukupuolen moninaisuuteen liittyviä puhetapoja.

Diskurssianalyysissa tukeudutaan lähtökohtaisesti konstruktionistiseen näkökulmaan. Tämän vuoksi yhdistän tutkielmaan myös sosiaalisen konstruktionismin viitekehyksen, sillä diskurssianalyysin voidaan ajatella rakentuvan sosiaalisen konstruktionismin päälle. (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, Kielenkäyttö sosiaalisen todellisuuden rakentajana.) Sosiaalisessa konstruktionismissa mielenkiinnon kohteena on sosiaalinen todellisuus, joka rakentuu historiallisesti ja

kulttuurisesti muotoutuneiden kielellisten merkitysten kautta (Burr 2015, 4–5). Diskurssianalyysi tarjoaa menetelmän, jolla tarkastella näitä kieleen liittyviä käsityksiä ja merkityksiä. Kieli mahdollistaa kokemusten, ajatusten ja tunteiden ilmaisemisen, joka siten myös luo ympärillä olevaa todellisuutta (em. 54). Kieli on myös oleellinen osa diskurssianalyysia, sillä sosiaalista todellisuutta tutkitaan juuri kielenkäytön avulla.

Analyysini alussa värikoodasin kommentit tiettyjen teemojen mukaan. Ensimmäisillä lukukerroilla selkeimmiksi diskursseiksi nousivat sukupuolen moninaisuutta vastustava diskurssi, sukupuolen moninaisuutta puolustava diskurssi ja sukupuolen moninaisuutta pohtiva diskurssi. Kun olin koodannut kommentit eri värein, lähdin hahmottelemaan yhteisiä tekijöitä yhden diskurssin sisällä. Tarkastelin esimerkiksi sitä, mitä merkityksiä sukupuolelle annetaan, miten ja millä sävyllä sukupuolesta puhutaan ja miten väitteitä perustellaan. Seuraavaksi luin kommentteja uudelleen, merkatien sieltä ne lauseet, jotka kaikista osuvammin kuvasivat tiettyjä diskursseja. Valitsin nämä lauseet myös esimerkeiksi tutkielmaani. Kommenteista löytyvien ajattelutapojen, tyylien ja sanavalintojen perusteella muodostin kolme eri diskurssia. Näistä kolmesta eri diskurssista kaksi, sukupuolen moninaisuutta vastustava diskurssi ja sukupuolen moninaisuutta puolustava diskurssi, ovat vastadiskursseja toisilleen. Nämä diskurssit toimivat vastadiskursseissa toisilleen, sillä niissä tietoa ja totuutta merkityksellistetään eri tavoin ja ovat keskenään jopa ristiriitaisia (Pietikäinen 2020, 2.2).

Aineistoni kommentit muodostavat ajoittain pitkiäkin kommenttiketjuja, jotka liittyvät toisiinsa. Seasta löytyy kuitenkin myös irrallisia kannanottoja ja mietteitä liittyen sukupuolen moninaisuuteen. Olen nostanut tuloksiin muutamia lainauksia jokaisesta diskurssista. Useat kommentit ovat jatkoa aikaisemmalta keskustelulta, joten merkitsen tämän lainausten eteen mainitsemalla aikaisemmat kommentoijat kyseisessä viestiketjussa.

4 Tulokset

Aineiston pohjalta muodostin kolme diskurssia. Diskurssit ja niiden ominaispiirteet kuvataan taulukkomuodossa taulukossa 1. Taulukossa esitetään kiteytetysti kaikki kolme diskurssia ja niiden ominaispiirteet. Ominaispiirteisiin on kirjattu diskurssissa esiin nousevia teemoja, käsitteitä ja tapoja määritellä sukupuolta.

Taulukko 1. Aineiston pohjalta muodostetut diskurssit

Diskurssit	Ominaispiirteet
Sukupuolen moninaisuutta vastustava diskurssi	Sukupuolen määrittelemisen biologisen kah-tiajan kautta
	Sukupuolen moninaisuuden yhdistäminen tiedevastaisuuteen ja aivopesuun
	Transsukupuolisuus häiriönä
Sukupuolen moninaisuutta puolustava diskurssi	Sukupuolen määrittelemisessä huomioidaan sukupuoli-identiteetti ja anatomiset ominai-suudet
	Sukupuolen moninaisuuden tieteellisyyteen vetoaminen ja selittäminen
	Omien kokemusten jakaminen
Sukupuolen moninaisuutta pohtiva diskurssi	Sukupuolen määrittely epämääräistä, biolo-ginen sukupuoli ei kuitenkaan rajoittaisi su-kupuolikokemusta
	Tietämättömyyden tunnustaminen, hämmen-nys ja epämääräisyys
	Samaistumispinnan ja oppimisen etsiminen omien kokemusten ja kysymysten kautta

4.1 Sukupuolen moninaisuutta vastustava diskurssi

Aineistossa on havaittavissa diskurssi, jossa suhtaudutaan sukupuolen moninaisuuteen ja siitä käytävään keskusteluun kriittisesti ja vastustavasti. Yhdistäviä tekijöitä tässä diskurssissa,

jonka nimesin ”sukupuolen moniaisuutta vastustavaksi diskurssiksi”, on esimerkiksi biologisen sukupuolen painottaminen ja vetoaminen ”tieteeseen”. Aineistossa nousi esille useaan kertaan se, että sukupuolen moninaisuuden puolustaminen ja sukupuolen määrittelemisen kokemuksen mukaan olisi tiedevastaisuutta. Kommenteissa on nähtävillä myös ajatuksia siitä, että sukupuolen kokemuksellisuuden painottaminen kieltäisi ja ohittaisi biologisen kehon ja -sukupuolen olemassaolon. Tässä diskurssissa nousee toistuvasti esiin myös ajatus siitä, että biologinen sukupuoli olisi absoluuttinen oikea sukupuoli. Seuraavassa lainauksessa nousee esiin sukupuoli-termin liittyvä hämmennys eri diskurssien välillä:

@Kommentoija 2 @Kommentoija 3 Juuri tätä tarkoitan, eli sukupuolta ja sukupuoli-identiteettiä koitetaan väkisin sekoittaa toisiinsa. Sukupuolia on kaksi ja niihin synnyttään eikä sitä voi vaihtaa. Identiteetti voi olla mitä vain, mutta sitä ei pidä sotkea biologiaan tai mihinkään muuhun tieteeseen.

(Kommentoija 2)

Kommentissa mainitaan, että sukupuoli, johon synnyttään, on pysyvä eikä sitä voi vaihtaa. Olettavasti kommentoija puhuu biologisesta sukupuolesta, joka ymmärretään tässä kontekstissa binäärisenä jakona miehiin ja naisiin, ja nostaa biologisen sukupuolen jalustalle puhuttaessa sukupuolesta. Kommentti näyttää tarkastelijalle myös sen, kuinka eri tavoin sukupuoli käsitteenä ymmärretään. Kommentoijat puhuvat ajoittaen jopa eri asioista, kenties suomenkielisen puutteellisen sanaston (vrt. englannin kielen ”gender” ja ”sex”) takia. Aikaisemmin kyseisessä viestiketussa keskusteltiin siitä, kuinka sukupuolen moninaisuus on lainaamani kommentoijan mukaan jatkoa tiedevastaisuudelle. Toinen kommentoija vastoin perusteli sitä, kuinka transsukupuolisuus ei liity biologisen faktan hämärtämiseen tai tiedevastaisuuteen ja kuinka tieteellinen tieto sukupuolen moninaisuuteen liittyen on lisääntynyt. Artikkelin, jota kommentoidaan, liittyy nimenomaan transsukupuolisen kokemukseen. Kommentoija antaa ymmärtää, että transsukupuolisuus ja sukupuolen moninaisuus ei liittyisi tieteeseen, vaan on tieteestä irrallinen, kokemuksellinen ja toissijainen asia. Kommenteista tulee lukijalle ja tarkastelijalle käsitys, että sukupuolen moninaisuus on ongelmallinen asia.

Sukupuolen moniaisuutta vastustavassa diskurssissa sukupuolen ymmärtäminen biologisesta näkökulmasta nostetaan korkeammalle ja ensisijaiseksi tavaksi hahmottaa sukupuoli. Vahva yhdistävä tekijä tässä vastustavassa diskurssissa on juuri se, että sukupuolella viitataan lähes poikkeuksetta biologiseen sukupuoleen:

@Kommentoiija 16 Kommentoiija 19 (--) Viimeiset 300 000 vuotta (ja esilajit mukaan lukien 50 miljoonaa vuotta) on kyllä tiedetty lapsen sukupuoli ihan vain katsomalla vauvaa. (--)

(Kommentoiija 16)

Kommentoiijan mukaan sukupuolta määrittää biologiset ja ulkoiset ominaisuudet. Kokemus sukupuolesta nähdään olevan siis toissijaista ja vähemmän todellista ja konkreettista. Tässä diskurssissa näkyy siis sukupuolen materiaalisuuden ja kehollisuuden korostaminen. Sukupuolta nähdään määrittävän yksiselitteisesti esimerkiksi genitaaliset ominaisuudet.

Sukupuolen moninaisuutta vastustavassa diskurssissa on nähtävillä myös transsukupuolisuuden ajattelemista huonona ja vältettävänä asiana. Seuraavassa kommentissa kirjoitetaan siitä, kuinka erilaiset haitalliset asiat ympäristössämme voisi olla vaikuttamassa sukupuoli-identiteettiin:

@Kommentoiija 2 @Kommentoiija 3 @Kommentoiija 2 @Kommentoiija 7 (--) Transeus ei ole onneksi valtavirtaa huolimatta ympäristökemikaalikuormasta ja 5g:stä, vaan sittenkin ääriharvinainen häiriintymä. (--)

(Kommentoiija 18)

Epäselväksi kommentissa jää se, onko kommentoiija kirjoittanut kommenttinsa humoristisesti vai jokseenkin tosissaan. Oleellista tässä kommentissa on kuitenkin sen sävy, ja se, että transsukupuolisuuteen viitataan ääriharvinaisena häiriintymänä. Transsukupuolisuuteen suhtaudutaan myös tavalla, jossa tosissaan tai leikillä ajatellaan ”ympäristökemikaalikuorman” ja 5g:n vaikuttavan mahdollisesti sukupuolikokemukseen. Sävy on ivallinen ja sukupuoli-identiteettiä toiseuttava. Muutamassa kommentissa keskustellaan myös siitä, kuinka transsukupuolisuus olisi aivopesun tuotosta.

Sukupuolen moninaisuutta vastustavassa diskurssissa korostuu sukupuolen määrittelemisen biologisen näkökulman kautta binäärisesti jakona miehiin ja naisiin. Biologinen sukupuoli nos-

tetaan sukupuoli-identiteetin yläpuolelle vedoten tieteeseen ja tutkimukseen. Sukupuoli-identiteettiin viitataan tiedevastaisuutena ja asiana, joka kumoo ajatuksen biologisesta sukupuolesta. Biologinen sukupuoli ja sukupuoli-identiteetti asetetaan siis toistensa vastakohtiksi, jotka määritelmänä kumoavat toinen toisensa. Vastustavassa diskurssissa transsukupuolisuudesta puhutaan jopa häiriönä ja aivopesuna.

4.2 Sukupuolen moninaisuutta puolustava diskurssi

Sukupuolen moninaisuutta puolustava diskurssi toimii vastadiskurssina edelliselle. Sukupuolen moninaisuutta koskeva tieto ja totuus merkityksellistetään eri tavoin kuin edellisessä diskurssissa, ja tiedot ovat ajoittain jopa ristiriidassa keskenään. Keskeistä tässä diskurssissa on asiallinen sävy, joka pyrkii selittämään sukupuolen moninaisuuden merkitystä muille kommentoijille. Kommentoijat pyrkivät kommenteissa selkeyttämään sitä, että sukupuolen moninaisuudesta löytyy tieteellistä tutkimusta ja kirjallisuutta, eikä sukupuolen moninaisuus liity tiedevastaisuuteen:

*@Kommentoija 2 @Kommentoija 3 @Kommentoija 2 Suosittelen tutustumaan siihen miten tieteellisessä kirjallisuudessa nykyisin käsitellään sukupuolta. Niin ihmisellä kuin laajemminkin eläimillä sukupuoli on moninainen ja liukuva käsite, johon liittyy niin biologian kuin muidenkin tieteen alojen näkökulmasta niin fyysisistä kuin psyykkistäkin tekijää. (--)
(Kommentoija 10)*

Komentissa pyritään vakuuttamaan aikaisemmin kommentoineita siitä, että sukupuolen moninaisuutta on tutkittu, ja että sukupuoli on moninainen niin ihmisillä kuin eläimilläkin. Kommentoija 10 mainitsee myös, että sukupuoleen liittyy sekä biologia että psyykkiset tekijät. Sukupuolen moninaisuus ja esimerkiksi transsukupuolisuus ei siis yritä kiistää biologiaa.

@Kommentoija 2 @Kommentoija 3 @Kommentoija 2 @Kommentoija 3 @Kommentoija 14 (--) Se, mistä transsukupuolisuudessa on kyse, ei liity tähän, vaan siihen. kuinka aivot asian hahmottavat. Tätä voitaisiin kutsua sukupuolen peruskokemukseksi, ja se on

ihmiselle itselleen se tärkein sukupuoli. Se voi olla nainen, mies, vähän molempia tai ei kumpikaan. (--)

(Kommenttija 8)

Kommenttija 8 vastaa aikaisempiin kommentteihin selittämällä sitä, mistä transsukupuolisudessa on kyse. Kommenttija argumentoi sitä, että kokemukseen pohjautuva käsitys sukupuolesta on yksilölle tärkeä ja merkityksellinen. Sukupuolikokemus voi olla kommenttijan mukaan mitä vain, huolimatta biologisista piirteistä tai anatomiasta. Sukupuolen selittäminen kokemuksen kautta puolustaa ajatusta sukupuolen moninaisuudesta; sukupuoli voi olla siis mitä vain. Sukupuolen moninaisuutta puolustavassa diskurssissa pyritään myös vakuuttamaan vastustavan diskurssin kommenttija siitä, että sukupuolen moninaisuus perustuu tieteeseen, eikä tavoitteena ole vaikeuttaa elämää tai aivopestä yksilöitä transitoitumaan:

@Kommenttija 16 ”(--) Me emme koita tehdä cis lapsistanne trans lapsia, vaan me haluaisimme, että trans lapsenne saisivat tulla kohdatuksi omassa sukupuolestaan. Ei cis lasta edes pysty muuttamaan trans lapseksi, kuten ei pysty myöskään trans lasta cis lapseksi. Kertomalla lapsille transsukupuolisuudesta antaa trans lapselle sanat kokemukselleen ja opettaa cis lapsen hyväksymään erilaisuuden. (--)”

(Kommenttija 19)

Kommenttija 19 vastaa kommenttiin, jossa kritisoidaan sitä, että ”nykyään ihmiset eivät tiedä enää edes oman lapsensa sukupuolta” ja että ”kaikesta täytyy vääntää salatiede”. Julkisessa keskustelussa on näkynyt keskustelua viime aikoina siitä, että avoin keskustelu sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuudesta ja esimerkiksi transsukupuolisuudesta kannustaisi ja painostaisi lapsia ja nuoria kyseenalaistamaan omaa sukupuoltaan ja jopa transitoitumaan. Esimerkiksi Floridassa opettajat eivät saa enää opettaa kouluissa sukupuoli-identiteetistä ja seksuaalisesta suuntautumisesta (CNN 2023). Sukupuolen moninaisuutta puolustavassa diskurssissa näkyy selkeimpänä perusteluiden ja omien kokemusten esittämistä.

Sukupuolen moninaisuutta puolustavassa diskurssissa kommentit suunnataan lähinnä vastauksiksi sukupuolen moninaisuutta vastustaville kommentoijille. Puolustavan diskurssin kommentit koostuvat pääasiassa sukupuolen moninaisuuden selittämisestä, kokemusten jakamisesta ja tieteellisyyden vakuuttelusta. Tässä diskurssissa sukupuolen nähdään olevan kerroksellinen käsite, jossa yhdistyy sekä anatomiset piirteet että kokemuksellisuus.

4.3 Sukupuolen moninaisuutta pohtiva diskurssi

Sukupuolen moninaisuutta pohtiva diskurssi muodostuu kommenteista, joissa tavalla tai toisella pohditaan melko avoimesti ja neutraalisti sukupuolen moninaisuutta ja siihen liittyviä termejä. Diskurssissa näkyy ajoittain myös tietämättömyys sukupuolen moninaisuutta kohtaan ja asioista puhutaan välillä väärillä termeillä. Sukupuoli ja seksuaalisuus ovat toisiinsa liittyviä, mutta kuitenkin eri asioita. Pohtivassa diskurssissa sukupuolen moninaisuuteen liittyvät seikat sekoittuvat kuitenkin ajoittain myös seksuaalisuuteen. Diskurssissa ilmaistaan avoimesti pohdituttavat kysymykset ja teemat:

Luulen, että aika monelle suomalaisellekin käsite transseksuaali on täysin käsittämätön kokemuksellisesti. Monet identifioituvat siihen syntymässä saatuun sukupuoleen, eivätkä osaa edes kuvitella tilannetta jossa kokisivat itsensä täysin eri sukupuoleen kuuluvaksi kuin mitä keho ulkoisine sukupuoliominaisuuksineen edustaa. Hieman sama ongelma koskee seksuaalista suuntautuneisuutta; aseksuaalisuutta, demiseksuaalisuutta jne. (--)

(Kommentoija 11)

(--) Sitten vielä nämä muunsukupuoliset, mihin he oman identiteettinsä ankkuroivat?

(--)

(Kommentoija 1)

Kommentoijan 11 kommentissa mainitaan hämmennys ja tietämättömyys sukupuolen moninaisuutta koskevista termeistä. Kommentoija itse käyttää termiä ”transseksuaali”, jonka olen aikaisemmin tässä tutkielmassa maininnut vanhentuneeksi ja hieman sopimattomaksi termiksi. Kommentoija 11 jatkaa kommentissaan puhetta seksuaalisuudesta ja omasta kokemuksestaan liittyen seksuaalisuuteensa. Pohtivassa diskurssissa näkyy myös siis oman kokemuksen heijastaminen artikkelissa käsiteltyyn transsukupuolisuuteen. Kenties kommentoija hakee samaistumispintaa transsukupuolisen kokemuksen kanssa oman seksuaalisuutensa kautta. Kommentoijan 1 kommentista huomaa myös pohtivan asenteen, ja kommentoija uskaltaa avoimesti ilmaista oman pohdinnan ja kysymyksen.

Ihminen on paljon suurempaa ja syvempää kuin sukupuoli, ihonväri, vaurausaste, ulkonäkö, asema, ikäryhmä, kansallisuus, heimo, seksuaalisuus, poliittinen mielipide, koulutustaso tai asuinpaikka. Joka sitä ei ole oivaltanut, rakentaa tahattomasti identiteettinsä kovin ontolle, syvää merkitystä tuottamattomalle ja lopulta ahdistavalle pohjalle. (--)

(Kommentoija 13)

Tässä kommentissa tulee esille ajatus siitä, kuinka elämässä tulisi välttää kategorisointia ja keä sen sijaan yhteenkuuluvuutta ja elämää ihanteiden ja arvojen kautta. Kommentoija kuitenkin ohittaa sen, että erilaiset yhteiskunnalliset luokat voivat vaikuttaa ihmisen elämään, sen kulkuun ja kokemuksiin suurestikin (Erola 2010, 237). Kommentin pointtina on kuitenkin kenties korostaa sitä, että ihmisen sukupuolen ei pitäisi vaikuttaa siihen, miten hänet kohdataan tai ymmärretään ihmisenä.

Sukupuolen moninaisuutta pohtivassa diskurssissa myös tunnustetaan tietämättömyys liittyen transsukupuolisuuteen ja sukupuolen moninaisuuteen liittyen. Tämä indikoi vahvasti sitä, että sukupuolen moninaisuudesta tulisi puhua julkisessa mediassa kenties enemmän ja tehdä laajempaa ja saavutettavampaa tutkimusta aiheesta. Aineistossa kommentoijat jopa mainitsevat toivovansa lisää asiallista ja vilpitöntä keskustelua asiaan liittyen. Tällainen pohtiva keskustelu on tärkeää, ja olisi kenties myös oleellista, että tällaista uteliasta ja oppivaa keskustelua olisi nähtävissä enemmän. Kuten olen aikaisemmin maininnut, sukupuolen moninaisuuden ympärillä on paljon risteäviä mielipiteitä ja hämmennystä termien ympärillä. Pohtiva diskurssi veisi mahdollisesti yhteiskunnallista keskustelua sukupuolen moninaisuuteen liittyen rakentavasti ja asiallisesti eteenpäin.

Sukupuolen moninaisuutta pohtivassa diskurssissa sukupuolen moninaisuuteen näytetään suhtautuvat uteliaasti ja kunnioittavasti. Diskurssissa näkyy kuitenkin sukupuolen moninaisuuteen liittyvä tietämättömyys ja hämmennys, joka ilmaistaan usein myös avoimesti. Tässä diskurssissa sukupuolen määrittelemine on hieman epäselvää, mutta nähtävillä on kuitenkin ajatusta siitä, että biologinen sukupuoli ei itsessään rajoittaisi ihmisen psyykkistä kokemusta sukupuolestaan. Tämän diskurssin sisällä olevat kommentoijat myös puolustavat vienosti transsukupuolisuutta, mutta seassa on nähtävillä myös epäilyä ja pohdintaa siitä, onko esimerkiksi transitiotumien tehty liian helpoksi.

5 Johtopäätökset ja pohdinta

Tässä kandidutkielmassa olen tutkinut sitä, millaisia diskursseja esiintyy sukupuolen moninaisuuden liittyvässä kommentoinnissa. Tutkielman aineistona oli Helsingin Sanomien transihmissyyttä käsittelevän artikkelin 33 kommenttia. Aineiston pohjalta muodostin kolme diskurssia: sukupuolen moninaisuutta vastustava diskurssi, sukupuolen moninaisuutta puolustava diskurssi ja sukupuolen moninaisuutta pohtiva diskurssi. Sukupuolen moninaisuutta vastustavassa diskurssissa korostui sukupuolen määrittelemisen biologisen kahtiajaon kautta. Tässä diskurssissa sukupuolen moninaisuuden nähtiin olevan yhteydessä tiedevastaisuuteen, ja sukupuoli-identiteetin ajateltiin olevan toissijainen asia sukupuolen määrittämisessä. Sukupuolen moninaisuutta puolustavassa diskurssissa taas sukupuolta määritellään kokemuksellisuuden kautta, ottaen kuitenkin myös huomioon yksilön biologiset ominaisuudet. Puolustavassa diskurssissa näkyi henkilökohtaisten kokemusten jakamista ja vakuuttelua siitä, että sukupuolen moninaisuus pohjaa tieteeseen. Sukupuolen moninaisuutta pohtivassa diskurssissa sukupuolen määrittelemisen näyttäytyi epämääräisenä ja epävarmana, mutta nähtävillä oli kuitenkin ajatusta siitä, että biologinen sukupuoli ei rajoittaisi ihmisen psyykkistä kokemusta sukupuolesta. Tässä diskurssissa näkyy myös tietämättömyys ja epävarmuus termien käytössä sekä kriittistä, mutta asiallista pohdintaa esimerkiksi transhoidoista.

Se, miten sukupuolta määrittelee ja argumentoi, on kytköksissä myös henkilön arvoihin ja asenteisiin. Arvokonservatiivisessa keskustelussa vedotaan anatomian todellisuuteen sukupuolen määrittelyssä enemmän kuin ihmisen omaan käsitykseen sukupuolesta. Arvoliberaalissa keskustelussa taas korostetaan usein yksilön vapautta ja henkilökohtaisia valintoja sukupuolen määrittämisessä. (Leino 2022, 241–242.) Tämän tutkielman tulokset osoittavat, että sukupuolen moninaisuuden suhtautuminen on kytköksissä siihen, miten sukupuolen määrittää. Vastustavassa diskurssissa biologinen sukupuoli nostettiin kokemuksesta ylemmäksi, jolloin myös sukupuolen moninaisuuden suhtauduttiin kriittisemmin ja vähättelevästi. Aineistosta nostetuista diskursseista voi siis kenties päätellä myös kommentoijien arvopohjaa ja asenteita. Andersonin (2022, 9) tutkimuksessa transsukupuolisuuden määrittelystä ja siihen liittyvistä asenteista tuloksiin nousi ”hämmäntynyt” teema, jossa transsukupuolisuuden määritelmään liittyi ennakkoluuloisuutta ja ajatusta transsukupuolisuuden liittymisestä mielenterveydelliseen häiriöön. Tutkielmani aineistosta nousi esiin myös sukupuolen moninaisuutta pohtiva diskurssi, jossa korostui myös hämmäntyneisyys ja epätietoisuus sukupuolen moninaisuutta kohtaan. En voi suoraan

verrata löytääni diskurssia Andersonin (2022) tutkimukseen, mutta voi olla huomion arvoista, että pohtivaan diskurssiin voi sisältyä myös ennakkoluuloisuutta transihmisiä ja sukupuolen moninaisuutta kohtaan.

Sukupuolen moninaisuutta vastustava diskurssi yhteiskunnassa voi vaikuttaa oleellisesti sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen hyvinvointiin. Kuten mainitsin aikaisemmin, sukupuolen määrittelemisen esimerkiksi mielenterveyden häiriöksi on yhteydessä transsukupuolisiin ihmisiin kohdistuneisiin ennakkoluuloihin ja siten myös transfobiaan (Andersen 2022, 8). Sukupuolivähemmistöjen kokema syrjintä ja väkivalta on myös yhteydessä suurempaan itsetuhoisuus- ja itsemurhariskiin sukupuolivähemmistöjen keskuudessa (Institute of Medicine 2011, 4–5). Sukupuolen määrittelemisellä on siis yhteys laajemmin asenteisiin esimerkiksi transihmisiä kohtaan ja transihmisten hyvinvointiin. Myös Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tekemän kouluterveyskyselyn (THL 2021) mukaan sukupuolivähemmistöihin kuuluvat nuoret kokevat enemmän syrjintää, kiusaamista, fyysisen väkivallan uhkaa ja mielenterveyden ongelmia kuin cissukupuoliset vertaiset. Aineistosta löytämässäni vastustavassa diskurssissa transsukupuolisuudesta puhuttiin ajoittain häiriönä, ja sukupuolen moninaisuus liitettiin tiedevastaisuuteen ja aivopesuun. Sillä, miten asioista puhutaan, on siis merkitystä. Käsitukset ja merkityksestä vaikuttavat toimintaamme ja käsitykseemme sosiaalisesta todellisuudestamme (Burr 2015, 71). Sukupuolen moninaisuuden puolustamisella voidaan siis kenties nähdä olevan kytköksiä esimerkiksi nuorten mielenterveyden hyvinvointiin ja itsemurhatasojen laskuun transihmisten keskuudessa.

Myös aikaisemmin tutkielmassa mainittu Aito Avioliitto ry ja muut samankaltaiset järjestöt ovat osaltaan luomassa yhteiskunnassa vallitsevia diskursseja ja sitä myöten myös asenteita ja arvoja. Järjestö, joka tarjoaa luotettavan näköistä, mutta kuitenkin sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjä vähättelevää ja syrjivää informaatiota, voi tehdä suurenkin vaikutuksen henkilöön, joka ei ole aikaisemmin lukenut aiheesta. Kielelliset valinnat rakentavat tietoa, muuttaa käytänteitä ja vaikuttavat tapaamme olla (Pitkänen 2020, 1.1). Kiinnostavaa olisi tietää, kuinka moni tämän tutkielman tutkimusaineiston kommentoijista pitäisi esimerkiksi Aito Avioliiton nettisivuja ja järjestön jakamaa tietoa luotettavana.

Sukupuoleen ja sukupuolen moninaisuuteen liittyvien käsitysten ja puhetaiposten tutkimusta on tärkeää jatkaa tulevaisuudessakin. Sukupuolen moninaisuuteen liittyviä diskursseja voisi tutkia esimerkiksi laajemmalla aineistolla, tai tarkastella, miten sukupuolen moninaisuuteen liittyvät

diskurssit ovat muuttunut esimerkiksi viimeisen 20 vuoden aikana ja mihin suuntaan. Tutkielmani heikkous on kenties se, että aineisto koostui vain 33 kommentista. Suuremmalla aineistolla olisi saanut kattavampia ja yksityiskohtaisempia tuloksia. Tulokset voivat myös vaihdella sen mukaan, minkä paikkakunnan lehden kommentteja tarkastelee. Tutkimusaineistoni koostui Helsingin Sanomien artikkelin kommenttipalstasta. Esimerkiksi Perus Suomalaisten ylläpitämässä Suomen Uutiset -lehden artikkelissa (2018) kritisoidaan Helsingin Sanomien olevan puolueellinen ja asenteellinen, poliittisesti vasemmalle kallistuva lehti. Kiinnostavaa olisi tietää, millaisia tulokset olisivat, jos aineistona olisikin esimerkiksi Suomen Uutisten tai Aamulehden transihmisyyttä käsittelevän artikkelin kommentit. Tuloksia analysoidessa voi myös pohtia, millaisia sukupuolen moninaisuuteen liittyviä diskursseja olisi löydettävissä, jos aineisto olisi kerätty haastattelemalla satunnaisesti vastaantulevia ihmisiä Tampereen keskustassa. Tutkimustuloksien myötä voi pohtia myös sitä, heijastelevatko aineistosta löydetty diskurssit laajempaa yhteiskunnallista keskustelua liittyen sukupuolen moninaisuuteen.

Epäselväksi tutkielmassani jäi se, kuinka tosissaan kommentoijat olivat kommenteissaan. Tutkijana en saanut selvyttä siihen, olivatko kommentit kirjoitettu tosissaan, ironisesti tai humoristisesti. Jotkut kommentoijat ovat saattaneet yrittää provosoida muita kommentoijia omilla kommenteillaan. Tämä on saattanut vaikuttaa suurestikin myös tutkimustuloksiin. Toisaalta, oli kommentit kirjoitettu tosissaan tai huumorilla, kertoo se silti kenties jotain sukupuolen moninaisuuteen liittyvistä asenteista ja ajatuksista. Mikäli kommentoijat ovat nähneet transsukupuolisuuden ja sukupuolen moninaisuuden aiheena, josta voi vitsailla ja jonka avulla voi provosoida muita, kertoo se silloin myös väheksyvästä asenteesta sukupuolivähemmistöjä kohtaan. Tutkimusaineistossa jää epäselväksi myös se, millaisista taustoista kommentoijat tulevat. Keitä ylipääntensä ovat ne henkilöt, jotka päätyvät osallistumaan verkkokeskusteluihin? Ne henkilöt, jotka päätyvät kommentoimaan verkossa uutisartikkeleita, saattavat omata kärkkäitä, ääripään mielipiteitä. Tämä seikka voi vaikuttaa myös tutkimustuloksiin suuresti.

Diskurssit ohjaavat yhteiskuntaa ja todellisuutta. Kiinnittämällä huomiota yhteiskunnalliseen keskusteluun, on mahdollista parhaimmillaan parantaa monen ihmisen elämänlaatua ja hyvinvointia. Sukupuolen määritelmää ja sukupuoleen liittyviä käsitteitä voi kenties käyttää työkaluna sukupuolen moninaisuuden vastustamiseen tai puolustamiseen. Olisikin siis tärkeää, että yksilöt ja instituutiot pysyisivät mukana sukupuolentutkimuksen keskusteluissa, jossa sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvät termit ovat nopeasti muuttuvia ja kehittyviä. Tärkeää olisikin siis miettiä, miten julkisessa keskustelussa pystyttäisiin edistämään sitä, että ihmiset puhuisivat

samasta asiasta hyödyntäen ajankohtaisia käsitteiden määrittelyitä. Olisi tärkeää, että yhteiskunnallisessa keskustelussa ymmärrettäisiin biologisen sukupuolen (sex) ja sukupuoli-identiteetin (gender) ero. Keskusteluissa tulisi muistaa kuitenkin se, että sukupuolia ei tarvitse katsoa vain yhdestä näkökulmasta sulkien muita näkökulmia pois. Jyrkkä vastakkainasettelu biologisen sukupuolen ja sukupuoli-identiteetin välillä ei välttämättä vie keskustelua eteenpäin, vaan ennemminkin jakaa ihmiset eri ”leireihin” polarisoiden ja vaikeuttaen yhteiskunnallista keskustelua. Olisiko mahdollista vahvistaa julkisessa keskustelussa siis sitä diskurssia, jossa sukupuolesta puhuttaisiin biologisen sukupuolen ja sukupuoli-identiteetin moniulotteisesta kokonaisuudesta?

Lähteet

Aito Avioliitto ry (2021) Tietoa meistä. Haettu 3.10.2023 osoitteesta https://aitoavioliitto.fi/tietoa_meista/

Amnesty (16.4.2021) YK:n ihmisoikeuskomitean suositukset Suomelle: Sateenkaariväen asemaa parannettava ja suojelua saaneiden perheenyhdistämistä helpotettava. Haettu 7.11.2023 osoitteesta <https://www.amnesty.fi/ykn-ihmisoikeuskomitean-suositukset-suomelle-sateenkaarivaen-asemaa-parannettava-ja-suojelua-saaneiden-perheenyhdistamista-helpotettava/>

Anderson, Veanne N. (2022) What Does Transgender Mean to You? Transgender Definitions and Attitudes Toward Trans People. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*. American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/sgd0000566>. Viitattu 21.11.2023.

Bettcher, Talia Mae (2014) Transphobia. *Transgender studies Quarterly* 1:1–2, 249–251. <https://doi-org.libproxy.tuni.fi/10.1215/23289252-2400181>. Viitattu 27.11.2023.

Burr, Vivien (2004) *Sosiaalipsykologisia ihmiskäsityksiä*. Tampere: Vastapaino.

Burr, Vivien (2015) *Social Constructionism*. London: Routledge.

CNN 19.4.2023 Florida bans teaching of gender identity and sexual orientation through 12th grade. *Politics*. <https://edition.cnn.com/2023/04/19/politics/florida-bans-teaching-gender-identity-sexual-orientation/index.html>. Viitattu 30.10.2023.

Connell, Raewyn. & Pearse, Rebecca (2015) *Gender: In worlds perspective*. Oxford: Polity Press.

Crenshaw, Kimberle (1991) Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color. *Stanford Law Review* 43:6, 1241–1299.

Erola, Jani (2010) *Luokaton Suomi?: Yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa*. Helsinki: Gaudamus.

Hacking, Ian & Koskinen, Inkeri (2009) Mitä sosiaalinen konstruktionismi on? Tampere: Vastapaino.

Hakala, Salli & Vesa, Juho (2013) Verkkokeskustelut ja sisällön erittely. Teoksessa Salla-Maaria Laakonen & Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.) Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät. Tampere: Vastapaino, 200–225.

Halberstam, Jack (2017) Trans: A Quick and Quirky Account of Gender Variability. University of California Press.

HE 189/2022 vp (2022) Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sukupuolen vahvistamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi. Helsinki. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_189+2022.aspx. Viitattu 3.10.2023.

Helsingin Sanomat 21.7.2022 Jamie Vesterinen määriteltiin syntyessään tytöksi, mutta koki pian olevansa poika ja masentui – Lääkärissä tivattiin, miksi olisi parempi olla mies. Kotimaa, vähemmistöt. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000008927578.html>. Viitattu 4.10.2023.

Helsingin Sanomat 5.2.2020 Artikkelien kommentointiohjeet. Kommentointi ja kirjoitusohjeet. <https://www.hs.fi/kommentit/art-2000006396703.html>. Viitattu 7.11.2023.

Ihmisoikeuskeskus (2022) Ihmisoikeussopimusten valvontaelinten viimeisimmät suositukset: Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt. <https://bin.yhdistysavain.fi/1586428/6JdH-VaJs88oUWyCQy7GM0ZHGnG/HLBTIQ%20suosituskooste.pdf>. Viitattu 21.11.2023.

Institute of Medicine (2011) The health of lesbian, gay, bisexual, and transgender people: Building a foundation for better understanding. Washington (DC): National Academies Press. <https://doi.org/10.17226/13128>. Viitattu 21.11.2023

Jokinen, Arja (2016) Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin. Teoksessa Arja, Jokinen & Kirsi, Juhila & Eero, Suoninen (toim.) Diskurssianalyysi: teorit, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2016) Diskurssianalyysi: teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino.

Juvonen, Tuula & Rossi, Leena-Maija & Saesma, Tuija (2010) Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino.

Kallinen, Timo & Kinnunen, Taina. Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimusetiikka-ihmistieteissa/>. Viitattu 11.12.2023.

Kangaspunta, Veera (2022) Kommentoijat julkisina osallistujina: Tutkimus verkkouutisia kommentoivien käyttäjien näkemyksistä julkisen osallistumisen kehityksessä. Media & Viestintä, 45:3, 30–56. <https://doi.org/10.23983/mv.122091>. Viitattu 28.10.2023.

Kärnä, Teemu & Uusi-Mäkelä, Nina & Mattila, Aino (2018) Sukupuolen moninaisuus – lähestymistapa sukupuoleen muuttumassa? Lääkärilehti 73:45, 2631–2635. <https://www-laakari-lehti-fi.libproxy.tuni.fi/tieteessa/katsausartikkeli/sukupuolen-moninaisuus-ndash-lahestymistapa-sukupuoleen-muuttumassa/>. Viitattu 27.11.2023.

Laki sukupuolen vahvistamisesta 2023/295. Annettu Helsingissä 3.3.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2023/20230295>. Viitattu 4.10.2023.

Laki transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta 2002/563. Annettu Naantalissa 28.6.2002. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2002/20020563>. Viitattu 28.10.2023.

Leino, Unni (2022) Mistä voi puhua, sitä voi hoitaa. Virittäjä 126:2, 231–253. <https://doi.org/10.23982/vir.101599>. Viitattu 11.12.2023.

Pietikäinen, Sari (2020) Uusi kurssi kohti diskurssia. Tampere: Vastapaino.

Russell, Stephen T. & Pollitt, Amanda M. & Li, Gu & Grossman, Arnold H. (2018) Chosen Name Use Is Linked to Reduced Depressive Symptoms, Suicidal Ideation, and Suicidal Behavior Among Transgender Youth. Journal of Adolescent Health 63:4, 503–505.

Seta (31.10.2023) Sateenkaarisanasto. <https://seta.fi/sateenkaaritieto/sateenkaarisanasto/>. Viitattu 6.11.2023.

Seta (nd) Transsukupuolisuus - Sukupuoliristiriidan diagnosointi ja hoito. <https://seta.fi/sateenkaaritieto/sukupuolen-moninaisuus/transsukupuolisuus/>. Viitattu 6.11.2023.

Simmons, Holiday & White, Fresh (2014) Our many selves. Teoksessa Laura, Erickson-Schroth (toim.) Trans Bodies, Trans Selves: A Resource for the Transgender Community. Oxford University Press.

Springer, Nina & Engelmann, Ines & Pfaffinger, Cristian (2015) ”User comments: motives and inhibitors to write and read.” Information, Communication & Society 18:7, 798–815. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2014.997268>. Viitattu 28.10.2023.

Suomen Uutiset 16.7.2018. HS myöntää jo itsekin oman asenteellisuutensa. Poliitikka. <https://www.suomenuutiset.fi/hs-myontaa-jo-itsekin-oman-asenteellisuutensa/>. Viitattu 29.11.2023.

Tasa-arvovaltuutettu (2012) Selvitys sukupuolivähemmistöjen asemasta. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. <https://tasa-arvo.fi/documents/25249985/34307235/Selvitys+sukupuolivaheemmistojen+asemasta.pdf/4c84618f-8c6c-484f-a7e5-bfda8d06e9a6/Selvitys+sukupuolivaheemmistojen+asemasta.pdf?t=1427981973600>. Viitattu 24.11.2023.

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos, THL (2021) Kouluterveyskysely 2021: Sukupuolivähemmistöjen tulokset. <https://thl.fi/documents/10531/3554284/KTK2021-taulukot-sukupuolivaheemmistot-FI.pdf/c2b63fab-41fa-00ae-1abf-1033635182a7?t=1656333051663>. Viitattu 27.11.2023.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2019) Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. Helsinki: TENK. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarviointin_ohje_2019.pdf. Viitattu 24.11.2023.

Yle (4.12.2020) Marja Sannikka. Emme osaa keskustella sukupuolista. <https://areena.yle.fi/1-50390002>. Viitattu 24.11.2023.